

הספקת המספוא לבקר ביישובי תל-מונד

מנה בשנה האחרונה בס"ה: 90 פרות, 35 מבכירות ו-90 עגלות מכל הגילים; כן גם הוחזקו מספר עגלים שגודלו לשוק הבשר. מבין 40 המשקים, רק ב-6 מהם נמצאו מ-4 עד 7 פרות (יחידת העדר המקובלת ביותר במושבים) וב-שאר המשקים נע מספר הפרות בין 1 ל-3, (ברר-בם — בין 1 ל-2). כמות החלב שהוצאה לשוק הגיעה בשנה האחרונה ל-360 אלף ליטר, כ-30 אלף ליטר בממוצע חדשי.

כדי לתהות על הספקת המזונות לבקר במשקים המחזיקים ביחידת עדר נורמאלית (5 פרות ו-5-6 בני בקר) ביקרתי במשקים מסוג זה ואנסה למסור להלן את הפרטים שנודעו לי. המשק של משפחת בוצ'יון קפלן יכול להיחשב כטיפוסי לגבי אותם המשקים שראו בענף הבקר ענף יסודי מראשית התישבותם במקום. החבר והחברה גם יחד הקדישו תשומת לב ושקידה רבה בפיתוח הענף. שטח הקרקע העומד לרשותם הוא 25 דונם (בחלקות אחדות), וזהי עכשיו מכסת הקרקע לכל המשקים שבמושב חירות. כמחצית השטח נטועה פרדס, 3 דונם נושאים פרי ו-10 דונם ניטעו לפני שנתיים. נשאר איפוא כיום כ-12 דונם לייצור המספוא לבקר.

עדר הבקר מונה 5 פרות, 3 עגלות ו-2 עגלים, והוא כולו מצאצאי הפרה ההולנדית האחת שנר-כשה עם כינון הענף לפני 25 שנה בערך. בשנה האחרונה שווקו על ידי משפחת קפלן כ-24,000

המכיר. והזוכר את תולדות ההתישבות בגוש תל-מונד יודע יפה שמשקים אלה קמו והיו כמעט ללא כל תיכנון חקלאי. הבסיס הכלכלי של המתישבים בשנים הראשונות היתה העבודה בפרדסים, שניטעו על ידי משפחת מונד מאג-גליה. שטח האדמה שהועמד בתחילה לרשות כל מתישב נע בגבולות 12-15 דונם, רובו ככולו אדמת חול. תקוותם של המתישבים להתקיים ממשקיהם התבססה על ענף ההדרים בעיקר. אך למחר בשנים הראשונות הפנו רבים את תשומת לבם גם לענפים אחרים, תוך שאיפה להשתחרר בהקדם האפשרי מהתלות בעבודות חוץ. הוחל בפיתוח ענפי הלול והבקר ובגידול ירקות, לצרכי הבית בעיקר. מן הראוי יהיה לציין שעול העבודה העיקרי בכינון ופיתוח ענפי בעלי החיים נפל בגורלן של נשי המתישבים, כי הרי בעליהן, רובם ככולם, היו עסוקים בעבודות חוץ. לשם כינון ענף הבקר נרכשו פה ושם פרות בודדות מגידולי הארץ ומהיבוא (הולנדיות). אולם לא כל חברי המושבים התחילו בפיתוח ענף הבקר במשקיהם; ואף אלה שהתחילו בו, לא כולם הפכוהו במרוצת השנים לענף מרכזי והסתפקו בהחזקת פרה אחת או שתיים, ששימשו כעין ענף עזר בלבד.

נודמן לי בזמן האחרון לבקר בכפר חירות ונודע לי שרק כמחצית המתישבים שבמושב זה עוסקים גם בגידול בקר. העדר שב-40 משקים

ההורמונים בדרך השתילה הוסיפו על משקלם ב-270 גרם ליום יותר מאשר אלה שלא קיבלו הורמונים; תוספת המשקל היומית הממוצעת שלהם היתה 1.350 קילו ליום.

בניסוי שנערך בקנטאקי עם עגלי בשר יונקים שנמצאו במרעה עם אמותיהם, הביאה שתילת טבלית סטילבאסטרול אחת לידי הגדלת התוספת היומית כדי 19.5 אחוזים. התוצאות הממוצעות של 43 ניסויי הזנה מראים כי שוורים המקבלים שלוש טבליות סטילבאסטרול מוסיפים על משקלם ב-19 אחוז יותר מן האחרים וניצול המזון שלהם עולה ב-13.5 אחוז על זה של השוורים

שאינם מקבלים כל הורמונים.

עד כה רק פטמים מעטים הגישו הורמונים לבהמות רעי אולם אל לבוקר להחמיץ בעתיד אפשרות ניצול יתר של מספוא המרעה. בין אם יגישו את ההורמון לבהמות רעי בתוספת הקטנה של המזון המרוכז או שישתלו את הטבליות באור נם כדאי הדבר, כיוון שתמורת הוצאה כספית קטנה ביותר אפשר להשיג על ידי כך הגדלת תוספת המשקל היומית בשיעור של 100 גרם ואף יותר לראש.

ל. שונץ

(מן ה"פארמרט דייג'סט", אפריל 1958)

חבילות, שמשקלו הכללי היה כ-24 טון. לזה נת-
ווספה גם השחת מ-5 הדונמים של הבקיה, שגור-
רעה בפרדס הצעיר, ויוצא שהיבול הכללי של
השחת היה למעלה מ-25 טון. השחת מוגשת לב-
המות בכל חדשי השנה; כשמנת הירק בעונות
מסוימות היתה מצומצמת יותר הוגשו 2 מנות
של שחת ביממה.

משק זה לא קנה מהחוץ שום מספוא גם אחר.
לא ירוק, ולא עסיסי, ולא יבש והסתפק במה
שנוצר בשטחי המשק עצמו.

המזון המרוכז, כולו קנור מהחוץ, וכמותו
בתשי"ח הגיעה ל-17 טון בערך.

הדבר המיוחד המאפיין את ייצור המספוא
הגס במשק משפחת קפלן הוא הניצול התכליתי
של האספסת לשחת, כי בדרך זו יש באפשרותם
לספק לבהמות מזון בעל ערך תזונתי רב (מי-
נראלים, חלבון מאיכות משובחת וויטמינים)
במשך כל חדשי השנה. ואמנם מצב הפרות ותנור
בתן מעידים יפה על יעילותו של התפריט, ממנו
נהנו.

החליבה נעשית בידיים פעמיים ביום, ורק
בשני החדשים הראשונים שלאחר ההמלטה נהג
בעל משק זה לחלוב 3 פעמים. אין בדעת משפחת
קפלן להגדיל את עדר הפרות, בהתחשב באפ-
שרויות הספקת המספוא, וכן אין להוסיף אחרי
מיכון החליבה, שיהיה ודאי צורך בו בעקב הג-
דלת מספר הפרות.

יתכן שקיימות גם אפשרויות אחרות של
ייצור המספוא ליחידת עדר כגון זו משטח אד-
מה כה מצומצם, אולם נראה לי שהשיטה הנקרא
טה במשק זה יכולה להיחשב כאחת המוצלחות
למדי.

י. ע.

ק"ג חלב, לצרכי הבית השתמשו ב-1,500 ק"ג
ולהגמעת העגלות והעגלים הוצאו כ-1,700 ק"ג;
בס"ה הגיב איפוא עדר זה בתשי"ח כ-27,200 ק"ג
חלב והתנובה הממוצעת לפרה נעה סביב 5,400
ק"ג.

מצבו הגופני של העדר נראה טוב ובריא,
ועניינה באופן מיוחד השאלה של הספקת המזונות
במשק זה. התעכבנו בראש וראשונה על הספקת
המספוא הירוק. נאמר לי שמנת הירק היומית
הממוצעת במשך כל חדשי השנה נעה בגבולות
25 ק"ג לראש מבוגר. המספוא הירוק סופק משר-
טחים ומהגידולים דלהלן:

1. ב-10 הדונמים של הפרדס, שניטע לפני
שנתיים, היתה זרועה אספסת שנקצרה לירק;
משטח זה סופקה מנת הירק עד לינואר ש. ז.
ומאז, נפסקה הגשת האספסת הירוקה מהפרדס,
כיוון שהשטח נחרש ונזרע מחציתו תלתן ומח-
ציתו בקיה. התלתן נקצר לירק והבקיה יובשה
לשחת. יוצא אם כן שהפרדס הצעיר שימש
בשנתיים הראשונות לנטיעה כ"שדה-אילן". לדב-
רי הח' קפלן ייפסק מעתה גידול המספוא בפרדס
כדי לא לפגוע בהתפתחות העצים.

2. להספקת הירק בקיץ נזרע תירס ביוני על
שטח של 6 דונם; השטח כולו נזרע בבת-אחת
ועד היום, בתחילת אוקטובר, מוגש התירס כמס-
פוא ירוק משטח זה.

השחת, כולה מתוצרת המשק, הוכנה משטח
של 10 דונם, זרוע כולו אספסת. הקציר לשחת
מתחיל בסוף מרץ ושאר הקצירות נעשות בהפ-
סקות של 6 שבועות. כמעט כל היבול השנתי
של האספסת, הגדלה בשטח זה, מותקן לשחת
ורק הקצירות של החורף משמשות לירק. בס"ה
נאסף בשיטה זו של הספקת השחת יבול של 800

היחס בין כמות העבודה ומספר הפרות בעדר

במחקרים של אוניברסיטת מינסוטה (ארה"ב) מצאו שכמות העבודה הדרושה לטיפול בעדר בן 30
פרה אינה מגיעה לפי שלוש מזו שבעדר בן 10 פרות חלב. החוקרים בשאלה זו נוכחו שעם עליית מספר
הפרות פחת והלך זמן העבודה לכל ראש, ולמעשה יצא שהעדר בן 30 ראש הצריך זמן-עבודה שהוא פי-
שתיים גדול מזה שנדרש לעדר בן 10 ראשים. בתנאי אמריקה, למעלה מחצי הזמן בעונת הקיץ יוצא
לעבודות החליבה, לעומת זה בחורף, כשהפרות עומדות ברפת, תופסות עבודות החליבה רק כ-1/3 הזמן
הדרוש לכל העבודות.